

Maciej Muskała

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu [muskala@amu.edu.pl]

Od „Pracy z Jednostką” do „Kierowania Jednostką” w przestrzeni kurateli sądowej

Abstrakt: Funkcjonująca od stu lat w naszym kraju kuratela sądowa przybierała różną postać. Jej formy pracy, zależne od przypisywanych jej zadań zmieniały się, ewoluowały. W niniejszym artykule autor pokazuje zmianę jako dokonuje się na przestrzeni ostatnich lat, tj. odchodzenie od pracy z jednostką na rzecz kierowania jednostką. Zastanawia się nad sensownością tego typu rozwiązań, poddając w wątpliwość ich skuteczność i postulując konieczność budowania efektywnej kurateli przede wszystkim na relacji w oparciu o zweryfikowane empirycznie założenia teoretyczne.

Słowa kluczowe: Kuratela sądowa, *case work*, *case management*, relacja, GLM.

Obserwowany w naszym kraju wzrost przestępczości będący wynikiem przemian społeczno-politycznych, dodatkowo „udramatyzowany” przez środki masowego przekazu, powoduje stały wzrost poczucia lęku¹. Społeczeństwo, w związku z niezdolnością współczesnego państwa do uporania się z tym zjawiskiem, traci zaufanie do organów odpowiedzialnych za rozwiązanie tego problemu. „Te zaczęły więc postępować według nowych zasad nadających kierunek zmianom w polityce

.....

¹ Co ciekawe poziom lęku w danym społeczeństwie niejednokrotnie jest niezależny od aktualnego poziomu przestępczości. Przykładem może być Polska, gdzie poczucie lęku jest znacznie wyższe niż w krajach o większej przestępczości. Na ten temat zob. m.in.: Siemaszko i in. 2003.

kryminalnej. Naczelnym zadaniem staje się udzielenie efektywnej ochrony społeczeństwu przed zagrożeniami jej bezpieczeństwa. Osobowość przestępcy i jego uprawnienia liczą się tylko w stopniu wymaganym podstawowymi prawami człowieka, ale najważniejsze jest »unieszkodliwić« go, pozbawić możliwości owego zagrożania [...], co odpowiada jednocześnie sprawiedliwości retrybtywnej, a więc społecznemu żądaniu odwetu karaniem» (Poklewski-Kozieł 2002, s. 85). I choć D. Garland skupia się na analizie kultury kontroli kryminalnej i sądownictwa karnego w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych można dostrzec pewne tendencje zarysowujące już swoją obecność także w innych krajach, w tym w Polsce.

Dominujący obecnie neoklasyczny paradygmat w kryminologii i polityce kryminalnej przejawia się powrotem do idei klasycznego prawa karnego, gdzie sprawca czynu karalnego jest odpowiedzialny za swoje postępowanie, a reakcje prawa karnego są proporcjonalne do ciężaru czynu i stopnia zawinienia (Błachut i in. 1999, s. 55). Reakcje prawne nastawione są retrybtywnie, nie tyle na samego sprawcę, co zasygnalizował cytowany wyżej D. Garland, ale na ochronę społeczeństwa czyli na prewencję ogólną. Resocjalizacja staje się nie celem, ale środkiem do celu, i to jednym z wielu (obok między innymi odstraszenia czy unieвозмоżliwiania) niekoniecznym i zdecydowanie zbyt kosztownym, aby można było ją stosować wobec wszystkich (Stańdo-Kawecka 2010, s. 891–907).

Konsekwencją przemian w myśleniu o przestępcy, a także o karze i sposobach jej wykonywania, jaka dokonała się na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci, była konieczność wypracowania nowych mechanizmów przeciwdziałania przestępczości i recydywie, w których probacja znalazła swoje poczesne miejsce.

Institucja kurateli sądowej w literaturze, w potocznym rozumieniu, utożsamiana jest z probacją. Ta zaś opisuje pozostawanie sprawcy przestępstwa na wolności pod dozorem innej osoby – właśnie kuratora – na określony czas. Idea probacji była wtórna wobec praktyki i wyrosła w krajach anglosaskich, przy czym historycznie rozwinęła się ona w dwóch opisanych w literaturze modelach; anglosaskim (angielsko-amerykańskim) i francusko-belgijskim (Kusztal 2006, s. 11–20). „Modele te, obok istotnej różnicy związanej ze specyfiką systemu *common law*, gdzie praktyka wyprzedza regulacje prawne i prawa kontynentalnego, gdzie instytucje (prawne) mają rację bytu dopiero po wejściu w życie stosownych norm prawnych, mają pewne wspólne cechy. Modele te opierają się głównie na pracy kuratora zawodowego o wysokiej specjalizacji, działającego w pionie pracowników socjalnych. Kuratorzy są instytucjonalnie niezależni od sądownictwa, choć ich praca skupia się między innymi na świadczeniu pomocy sądowej. W pracy kuratorów z samym kuratelny jak i jego rodziną, środowiskiem szkolnym czy zawodowym, dominują elementy wychowawcze i terapeutyczne” (Kusztal 2006, s. 11–20).

W polskim systemie prawa karnego istnieje wiele środków o charakterze probacyjnym (zob. np. Kusztal, Muskała 2018). Warto jednak zaznaczyć, że – mimo dostrzegalnej zmiany (por. Statystyka sądowa – Prawomocne osądzania osób do-

rosłych w latach 2013–2017, 2019) – orzekanie wielu tego typu środków bez rzetelnej diagnozy oraz przy tak niewielkich zasobach – w tym kadrowych (liczba sądowych kuratorów zawodowych niewiele przekracza 5000, z czego w pionie karnym to niecałe 3 130 etatów, których wspiera niespełna 12 tysięcy kuratorów (Raport NIK, Nr ewid. 20/2018/P/17/106/LWR 2018)), musi prowadzić do licznych przypadków niepomyślnego zakończenia. Podsumowanie wszystkich orzeczeń związanych z szeroko rozumianą probacją (przede wszystkim sprawowanie dozorów w przypadku warunkowego zwolnienia, zawieszenia bądź umorzenia kary, wykonywanie kary ograniczenia wolności oraz pracy społecznie użytecznej orzeczonej na podstawie art. 45 kkw, jak i wykonywanie dozoru elektronicznego) wykazuje, że ponad 1% ludności kraju objętych jest jakimś środkiem probacyjnym, co plasuje nasz kraj w niechlubnej czołówce europejskiej.

Na marginesie warto dodać, że stosowanie tego typu środków (zwłaszcza stosowanie dozoru elektronicznego) generuje dodatkowe skutki określane mianem *net-widening*². Pojęcie to jest odnoszone do wzrostu liczby osób mających kontakt z systemem wymiaru sprawiedliwości i definiowane jako niezamierzony wynik zastosowania nowych praktyk (Richard 2010, s. 113). Z cytowanych przez T.G. Blomberga i współpracowników badań wynika, że *net-widening* może osiągać od 10% aż do 50% (Blomberg i in. 1986, s. 59.). Sankcje, które w swym zamiśle miały m.in. wpłynąć na zmniejszenie wielkości populacji więziennej, poprzez stosowanie ich wobec sprawców drobnych przestępstw, którzy przy braku takich środków w wachlarzu kar pozostających w dyspozycji sądów otrzymaliby krótkie, kilkumiesięczne kary pozbawienia wolności, niestety nie spełniły tych oczekiwań. Drobni przestępcy jak trafiali, tak dalej trafiają do zakładów karnych na kary krótkoterminowe, natomiast środkom probacyjnym – jak to ma miejsce w przypadku dozoru elektronicznego – poddawane są osoby, które w innych okolicznościach pozostawałyby poza oddziaływaniem organów wymiaru sprawiedliwości. Jak zauważa P. Moczydłowski w swojej pracy poświęconej monitoringowi elektronicznemu, zastosowanie tego środka może zwiększać zakres kontroli społecznej, a ponadto „problem leży nie tylko w tym, że zostaje wprowadzony nowy środek karny, który może prowadzić do powiększenia populacji osób karanych, ale i w tym, że sama kara może okazać się surowsza” (Moczydłowski 2006, s. 42; por. Clear, Cole 2003, s. 218–219). Zwłaszcza ta ostatnia uwaga pokazuje, że *net-widening* może nastąpić w każdym stadium kontaktu z wymiarem sprawiedliwości. Koresponduje z tym znacznie rozszerzona definicja omawianego zjawiska zaproponowana przez J. Austina i B. Krisberga, włączająca w jego obszar także szersze (*wider*), mocniejsze (*stronger*) i różne (*different*) sieci. Oznacza to wzrost czasu trwania lub

.....

² W nielicznych polskich opracowaniach, w których pojawia się ta problematyka, termin ten bywa zazwyczaj przytaczany w oryginalnym brzmieniu bez prób tłumaczenia, zob. np. Utrat-Milecki 2006, bądź tłumaczony jako rozszerzanie sieci czy ekspansja sieci, zob. Moczydłowski 2006; Barczykowska 2012, s. 87–100; Kuształ 2011.

nasilenie interwencji karnych, a także kreowanie nowych podmiotów (instytucji, agend), którym przekazuje się nadzór i wykonywanie kar (Richard 2010). Należy podkreślić, że analizując literaturę dotyczącą zagadnienia *net-widening*, można spotkać argumenty pokazujące przynajmniej potencjalnie pozytywne konsekwencje tego zjawiska. Sugeruje się, że owo rozszerzenie sieci może przyczynić się do zwrócenia uwagi społeczności, środowiska lokalnego na dotychczas niedostrzegane i nierozwiązane problemy społeczne, takie jak choćby przemoc w rodzinie czy nadużywanie substancji psychoaktywnych. W tym drugim przypadku *net-widening* ma być pomocne w dotarciu przez służbę zdrowia i instytucje odpowiedzialne za profilaktykę i leczenie do osób używających środków odurzających.

Kurator, tak zawodowy, jak i społeczny, „realizują zadania głównie dla sądu, a traktowanie kurateli jako probacji jest nie tylko mylące, ale z powodu małej skuteczności realizowanych przez nią zadań dla walki z przestępczością, wręcz utrudnia adaptację idei probacji w polskim społeczeństwie” (Pelewicz 2017, s. 135). Trudno na łamach niniejszego krótkiego opracowania wskazać na podobieństwa i różnice znaczenia kurateli i probacji, zdecydowanie należy jednak podkreślić potrzebę akcentowania różnorodności tych pojęć. W literaturze przedmiotu, szczególnie z obszaru pedagogiki resocjalizacyjnej, niejednokrotnie pojęcia te używane są zamiennie, co nie pozwala czasem zachować klarowności wywodu i generuje kolejne błędy merytoryczne. Jak stwierdza z kolei P. Moczydłowski, kurator występuje głównie jako pomocnik sędziego, co wymaga szczególnego podkreślenia, „gdyż bez zrozumienia tego fenomenu nie do pojęcia jest olbrzymia ilość biurokratycznej pracy, jaką dla obsługi sądów wykonują kuratorzy – bez żadnych widocznych efektów, z wyjątkiem pełnej realizacji potrzeby dokumentacyjnej sądu” (Moczydłowski 2006, s. 103). W efekcie realizacja resocjalizacyjnych i wychowawczych zadań kuratora „możliwa jest tylko na zasadzie biurokratycznego załatwienia sprawy i nie trzeba pogłębianych badań, by zdać sobie sprawę z niemożności ich rzetelnego wykonania” (Moczydłowski 2006, s. 134). Z kolei według R. Pelewicza właśnie „takie rozwarstwienie i dublowanie podmiotowe czynności w zakresie nadzoru nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego (środków karnych i środków zabezpieczających wykonywanych w tym systemie) pozbawione jest racjonalnego uzasadnienia aksjologicznego i organizacyjnego (Pelewicz 2017, s. 135).

Aktualnie najbardziej istotnym aspektem działalności probacyjnej staje się proces reintegracji skazanych ze środowiskiem lokalnym. I choć atmosfera wokół probacji nie zawsze była przychylna, jej aktualne znaczenie wynika z następujących przesłanek: „1) nie wszystkie przestępstwa są na tyle poważne, a ich sprawcy na tyle zdemoralizowani, by w ramach dbałości o bezpieczeństwo publiczne stosować bezwzględną karę pozbawienia wolności, 2) niemal wszystkie osoby po odbyciu kary więzienia wracają do społeczeństwa, a współcześnie nikt już nie wątpi w negatywne konsekwencje izolacji penitencjarnej, przejawiające się również ogromnymi problemami w procesie readaptacji społecznej, rozumianej jako

ponowne podejmowanie prospołecznych ról, 3) kontrola sprawców przestępstw jest dużo efektywniejsza niż pozostawienie ich samym sobie” (Barczykowska i in. 2015, s. 175).

W XX wieku powszechnie uważano, że „relacyjna podstawa” dozoru jest kluczem do jego skuteczności. Istotne było skupienie na osobistej relacji między kuratorami a indywidualnymi przestępcami oraz wiara w osobisty wpływ pracownika sądu na podopiecznego. *Casework* był głównym instrumentem kuratora. Jednak od przełomu wieków wiele opracowań zaczęło przesuwać zarówno myślenie jak i praktykę w innym kierunku, określanym jako *case management*. Ma to związek ze zmianą paradygmatu w myśleniu o możliwościach oddziaływań resocjalizacyjnych. To wynik dorobku kanadyjskich badaczy w tym D.A. Andrews’a i J. Bonty i ruchu *what works*, którego główne idee sprowadzają się do szacowania ryzyka i poszukiwania czynników kryminogennych prowadzących do zachowań przestępczych.

I choć koncepcja resocjalizacyjna przetrwała, pomimo wszelkich przeciwności dostosowując się do trzech dominujących dyskursów nowoczesnego systemu karnego, to napięcie pomiędzy ustaleniami *evidence-based practice* (zob. Muskała 2016, s. 89 i n.) a zdobywającym na gruncie kurateli sądowej coraz większe znaczenie menedżeryzmem są poważne i realne. Te trzy dyskursy to odpowiednio: utylitaryzm, menedżeryzm i podejście punitywne. Narracje utylitarne, podkreślają ogólne korzyści z redukcji przestępczości, które są rezultatem skutecznej resocjalizacji, punitywizm dąży do zaspokojenia społecznego pragnienia wymierzania surowych kar, menedżeryzm zaś poszukuje opłacalności i przewidywalnej kontroli ryzyka.

Kuratela sądowa na przestrzeni ostatnich lat, również w Polsce, jest coraz bardziej opisywana w dyskursie *case management*. Owo kierowanie/zarządzanie jednostką coraz bardziej widoczne jest w „dyrektywach” pracy i praktyce kuratora sądowego³, czego ewidentnym przykładem w polskich regulacjach prawnych są

.....

³ Wobec opisanych wyżej wielu obszarów aktywności kuratora i coraz bardziej specjalistycznych zadań aktualne staje się pytanie o możliwość dobrego przygotowania kuratora do pracy, ale jeszcze bardziej „palące” staje się pytanie, o kierunek tego przygotowania, gdyż zmiana od modelu *case work* do *case management* stała się faktem. „Pedagogiczne ramię wymiaru sprawiedliwości” wydaje się być zastępowane przez „organizacyjne” ramię – im bardziej szybkie i sprawne, tym lepiej. M. Heine i V. Będkowska-Heine rozważali problem adekwatności aktualnego systemu kształcenia pedagogów specjalnych (w tym pedagogów resocjalizacji) do stojących przed nimi zadań wychowawczych i edukacyjnych (Heine, Będkowska-Heine 2010, s. 25–37). Kompetencyjny model kształcenia, który dominuje obecnie w edukacji zakłada, że efektem kształcenia i przygotowania zawodowego jest właśnie pakiet kompetencji osobowych, poznawczych, behawioralnie obserwowanych postaw do pracy w określonym obszarze aktywności (Sajdak A., (oprac.), Podział strategii kształcenia oparty na pracach B. Joyce, E. Calhoun, D. Hopkinsa oraz D. Gołębiak, materiały do dyspozycji autora)). Kuratela (tak rodzinna i jak i kuratela dla dorosłych) może być tylko jednym z obszarów aktywności zawodowej pedagoga resocjalizacji, ale kompetencje do pracy z osobami niedostosowanymi społecznie są niezbędne szczególnie w tym właśnie obszarze. Można przyjąć że zdobywanie kompetencji odbywa się w procesie

poziomy ryzyka powrotności do przestępstwa, których szacowanie jest zadaniem kuratora.

Wymóg ten został wprowadzony Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych. A następnie w niemal niezmienionej postaci włączony do Kodeksu Karnego Wykonawczego (art. 169b) (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. 1997 Nr 90, poz. 557 późn. zm). Jednak jak wykazuje w swej wnikliwej analizie B. Stańdo-Kawecka, odniesienia do założeń teoretycznych ruchu *what works* i wyrastającej z niego koncepcji R-N-R (od trzech fundamentalnych zasad; ryzyka (*risk*), potrzeb (*need*) i reaktywności (*Responsivity*)) nie jest do końca konsekwentna, a kryteria przyporządkowania do poszczególnych grup ryzyka są co najmniej wątpliwe. Jak zauważa „Samo wprowadzenie podziału sprawców oddanych pod dozór kuratora na trzy grupy ryzyka recydywy w oparciu o arbitralne, sztywne i kontrowersyjne przesłanki [...] [bez M.M.] wyposażenia organów probacyjnych w sprawdzone empirycznie, wiarygodne, ustrukturyzowane narzędzia szacowania ryzyka recydywy oraz zapewnienie bazy programów zorientowanych na zmianę dynamicznych czynników ryzyka [...] ma raczej niewiele wspólnego z budowaniem służby probacyjnej zorientowanej na zarządzanie ryzykiem w rozumieniu współczesnych europejskich standardów” (Stańdo-Kawecka 2014, s. 35–36).

Wydaje się jednak, że niejednokrotnie podążanie tą drogą może być wielce ryzykowne. Rozwiązania nawiązujące do paradygmatu szacowania ryzyka i kierowania jednostką na gruncie probacji przybierają niekiedy dość kontrowersyjne formy. W Stanach Zjednoczonych w przypadku osób zaklasyfikowanych do grupy niskiego ryzyka, można powiedzieć zgodnie z ustaleniami twórców koncepcji R-N-R, iż w tym przypadku podejmowane działania resocjalizacyjne nie zmniejszają poziomu powrotności do przestępczości (Andrews, Bonta 2006), zrezygnowano w zasadzie z kontaktu z probantem, zastępując go raportem złożonym w tzw. kiosku nadzoru (*kiosk supervision*). To zautomatyzowany system raportowania elektronicznego, którego zadaniem – w myśl założeń twórców – jest zmniejszenie potrzeby spotkania się sprawcy o niskim poziomie ryzyka z kuratorem. Raport składany jest w urządzeniu przypominającym bankomat, który po identyfikacji biometrycznej (odcisk dłoni lub palców) – jak to zostało określone w jednym z opracowań – skłania osobę do udzielenia odpowiedzi na kilka pytań dotyczących kwestii, które zwykle omawiane są z kuratorem. Niektóre z urządzeń umożliwiają uiszczenie różnorodnych opłat czy grzywnien, czy też losowo wybierają osoby do testów na obecność narkotyków (szerzej: Bauer i in. 2015; Jesse, Halberstadt 2011).

Literatura pedagogiczna wciąż jednak „nawołuje” do refleksji o słuszności powrotu do tradycyjnych metod pracy kuratorskiej: „Kurator respektujący w pracy

.....
„terminowania do zawodu”, na przykład podczas staży czy aplikacji, aczkolwiek otwarte pozostaje pytanie o dobro podopiecznych czy dozorowanych (Heine, Będkowska-Heine 2010).

z podopiecznymi zasady *caseworku* może skutecznie rozwiązać dostrzegalne konflikty między wymogami kontroli społecznej a oddziaływaniami polegającymi na wychowaniu, może zrównoważyć prawo do podmiotowości i autonomii osoby dozorowanej z nadaną mu przez sąd władzą i autorytetem formalnym, może wreszcie połączyć opiekuńczą kontrolę wynikającą z orzeczonego środka probacyjnego z oddziaływaniami resocjalizacyjnymi stymulującymi konstruktywne funkcjonowanie podopiecznego w środowisku społecznym” (Węgliński 2016, s. 57).

Coraz więcej badań wskazuje, że zarówno jakość jak i spójność relacji pomiędzy przestępcami a ich kuratorami są kluczowe dla skutecznej praktyki zarówno z perspektywy przestępcy, w zakresie promowania motywacji, jak i społeczeństwa (czy systemu), w zakresie udanej readaptacji społecznej (Rex 1999, s. 366–383; Beaumont i in. 2001; Dowden, Andrews 2004, s. 203–214).

Relacja ta kształtuje się w procesie, wymaga więc czasu na samą diagnozę podopiecznego, a potem na konsekwentne realizowanie planu – programu indywidualnych oddziaływań resocjalizacyjnych. W jaki sposób można więc zoptymalizować pracę kuratora?

Jak stwierdza R. Opora, „warto spojrzeć na ideę pracy z indywidualnym przypadkiem nieco inaczej i podkreślić znaczenie indywidualnych oddziaływań, w której centralną rolę odgrywa relacja między wychowawcą a podopiecznym. Literatura omawiająca tworzenie efektywnej relacji w pracy z indywidualnym przypadkiem podkreśla znaczenie empatii, szacunku, pozytywnego zainteresowania osobą, umiejętnego podejścia do osiągania celów, szczerości, bycia konkretnym oraz przewidywalnym” (Opora 2013, s. 75). „Bycie w relacji” wymaga przede wszystkim czasu na jej budowanie i utrzymywanie, czemu nie sprzyja nadmierne, od lat dyskutowane na łamach literatury przedmiotu, obciążenie pracą kuratorów sądowych. „Jeżeli jednak ustawodawca zakłada znaczące zwiększenie orzekania wolnościowych instrumentów reakcji prawnokarnej na popełniony czyn zabroniony i wymaga efektywnego wykonywania zadań probacyjnych i działalności wychowawczej oraz nieustannego monitorowania procesu resocjalizacji skazanego, to sprawne, a tym samym i efektywne realizowanie celów dozoru elektronicznego wymaga obdarzenia kuratorów jeszcze większym zaufaniem normatywnym i poszerzenia zakresu kompetencji decyzyjnej w toku wykonywania kar, z jednoczesnym ograniczeniem do minimum ingerencji sądów i sędziów (referendarzy sądowych) w to postępowanie” (Pelewicz 2017, s. 136). Tym samym postulowane jest szeroko „odciążenie kuratorów od zadań i czynności o charakterze prawnym, administracyjnym czy organizacyjnym na rzecz wyeksponowania i skoncentrowania (pozostawienia) ich aktywności na zadaniach o charakterze probacyjnym, wychowawczym i resocjalizacyjnym. Tak jak zakreśla to ustawa z 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz.U. 2001 nr 98 poz. 1071 z późn. zm), określając w art. 1 charakter zadań sądowych kuratorów zawodowych jako wychowawczo-resocjalizacyjny, diagnostyczny, profilaktyczny i kontrolny” (Pelewicz 2017, s. 136).

W sukurs tym poglądom idą rozważania teoretyczne. Mowa tu o zyskującej coraz większe uznanie na gruncie dyscyplin zajmujących się zmianą zachowań przestępczych, koncepcji określanej mianem Good Lives Model (Model Dobrego Życia) (Ward, Maruna 2007). Ta najnowsza teoria T. Warda, choć silnie czerpie z modelu R-N-R, rozbudowuje go o elementy psychologii pozytywnej, odwołujące się do zasobów i potrzeb samej jednostki.

W literaturze z obszaru pedagogiki resocjalizacyjnej w kontekście praktyki sprawowania dozoru nad skazanym/podopiecznym, role i zadania osób odpowiedzialnych za proces resocjalizacji definiowane są przez trzy modele: doradcy – w którym kurator potrafi motywować probanta, edukatora/pedagoga – gdzie pomaga gromadzić, rozwijać i wdrażać kapitał ludzki i adwokata (sojusznika) – potrafiąc rozwijać, a nade wszystko korzystać z kapitału społecznego (Farral, McNeill 2010, s. 214) – należy dodać, legalnego, pozytywnego kapitału społecznego (Barczykowska 2011), który w przypadku przestępców jest niejednokrotnie zniszczony. Jeśli zaś nie mogą sami pełnić tych wszystkich funkcji, muszą potrafić pomóc byłemu przestępcy uzyskać do nich dostęp.

Dzisiaj niestety kuratorzy w swoich działaniach są coraz dalej od tych ról. Ich działania koncentrują się głównie na elementach kontrolnych. Roli jaką pełnią dużo bliżej do strażnika niż którejkolwiek z wyżej wymienionych.

Abstract: From „Working with the Individual” to „Managing the Individual” in the area of court guardianship

The court guardianship, which has been operating in our country for a hundred years, took on different forms. Its forms of work, depending on the tasks assigned to it, were changing, evolving. In this article, the author shows the change which has been made over the last years, i.e. abandoning the work with an individual in favor of management of an individual. He wonders about the sense of this type of solutions, questioning their effectiveness and postulating the necessity of building an effective guardianship primarily on relations based on empirically verified theoretical assumptions.

Key words: Guardianship, case work, case management, relations, GLM.

Bibliografia

- [1] Andrews D., Bonta J., 2006, *The Psychology of Criminal Conduct*, Cincinnati.
- [2] Barczykowska A., 2012, *Kary pośrednie jako narzędzie inkluzji społecznej (na przykładzie amerykańskiego systemu resocjalizacji)*, „Studia Edukacyjne”, nr 19, s. 87–100.
- [3] Barczykowska A., S. Dzierżyńska-Breś, M. Muskała, 2015, *Systemy oddziaływań resocjalizacyjnych Anglii i Stanów Zjednoczonych*, Poznań.
- [4] Barczykowska A., 2011, *Kapitał społeczny a zjawiska patologii społecznej w wielkim mieście*, Kraków.
- [5] Bauer E. L., Hagen C.A., Greene A.D., Crosse S., Harmon M.A., Claus R.E., 2015, *Kiosk Supervision: A Guidebook for Community Corrections Professionals*, Rockville.

- [6] Beaumont, B. Caddick, H. Hare-Duke, 2001, *Meeting Offenders' Needs: A Summary Report on the Meeting Assessed Needs Evaluation*, Report for the National Probation Service, Home Office, Nottingham.
- [7] Blomberg T.G., Heald G.R., Ezell M., 1986, *Diversion and Net Widening: A Cost-Savings Assessment*, „Evaluation Review”, Vol. 10(1).
- [8] Błachut J., Gaberle A., Krajewski K., 1999, *Kryminologia*, Gdańsk.
- [9] Clear T.R., Cole G.F., 2003, *American Correction*, Belmont.
- [10] Dowden, D.A. Andrews, 2004, *The Importance of Staff Practice in Delivering Effective Correctional Treatment: A Meta-Analytic Review of Core Correctional Practice*, „International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology”, Vol. 48(2).
- [11] Farral S., McNeill F., 2010, *Desistance Research and Criminal Justice Social Work*, [w:] M. Herzog-Evans (ed.), *Transnational Criminology Manual*, Part 3, Wolf Legal Publishers.
- [12] Heine M., Będkowska-Heine V., 2010, *Kompetencje do pracy w zawodzie kuratora sądowego i ich nabywanie w procesie kształcenia akademickiego*, [w:] *Powinności i kompetencje w wychowaniu osób niedostosowanych społecznie*, (red.) A. Węgliński, A. Lewicka, Z. Bartkowicz, Lublin.
- [13] Jesse J., Halberstadt R., 2011, *Kiosk Supervision for the District of Columbia*, Washington.
- [14] Kuształ J., 2011, *Dziecko niedostosowane społecznie wobec instytucji pomocowych*, [w:] *Tożsamość osobowa dewiantów a ich reintegracja społeczna*, (red.), A. Kieszkowska, Kraków.
- [15] Kuształ J., Muskała M., 2018, *Kurator sądowy wobec nowych zadań i zmian w systemie resocjalizacji*, „Studia Pedagogica Ignatiana”, nr 21(1).
- [16] Kuształ J., 2006, *Prawne podstawy kurateli sądowej*, [w:] *Współczesna kuratela sądowa*, (red.) B. Zinkiewicz, Mysłowice.
- [17] Moczydłowski P., 2006, *Przestępca na uwięzi. Elektroniczny monitoring sprawców przestępstw*, Warszawa.
- [18] Muskała M., 2016, *„Odstąpienie od przestępczości” w teorii i praktyce resocjalizacyjnej*, Poznań.
- [19] Opora R., 2013, *Sposoby pomiaru efektywności resocjalizacyjnej*, [w:] *Profilaktyka i probacja w środowisku lokalnym*, (red.) B. Urban, M. Konopczyński, Kraków.
- [20] Pelewicz R., 2017, *Czynniki normatywne utrudniające efektywne stosowanie instrumentów reakcji karnej w systemie dozoru elektronicznego na tle ostatnich nowelizacji*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego”, nr 95.
- [21] Poklewski-Kozieł K., 2002, [recenzja książki:] Garland D., *The Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society*, Chicago 2001, „Państwo i Prawo”, nr 12.
- [22] Rex S., 1999, *Desistance from Offending: Experiences of Probation*, „The Howard Journal of Criminal Justice”, Vol. 38(4).
- [23] Richard J., 2010, *Net-Widening and the Diversion of Young People from Court: A Longitudinal Analysis with Implications for Restorative Justice*, „Australian & New Zealand Journal of Criminology”, Vol. 43 (1).
- [24] Siemaszko A., B. Gruszczyńska, M. Marczewski 2003, *Atlas przestępczości w Polsce 3*, Warszawa.
- [25] Stańdo-Kawecka B., 2010, *Ruch What works i „nowa resocjalizacja” – nowa perspektywa w polityce karnej?*, [w:] *Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej*, (red.) V. Konarska-Wrzošek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz, Warszawa.

- [26] Stańdo-Kawecka B., 2014, *Wybrane problemy profesjonalizacji organów probacyjnych i klasyfikacji sprawców oddanych pod dozór do grup ryzyka*, Nowe Kodyfikacje Karne, t. 33.
- [27] *Statystyka sądowa – Prawomocne osądzienia osób dorosłych w latach 2013–2017 (a także osądzienia w I instancji sądów powszechnych 2018)*, Edycja III, Departament Strategii i Funduszy Europejskich, Warszawa 2019.
- [28] Utrat-Milecki J., 2006, *Podstawy penologii. Teoria kary*, Warszawa.
- [29] Ward T., Maruna S., *Rehabilitation: Beyond the Risk Paradigm*, London–New York 2007.
- [30] Węgliński A., 2016, *Autoprezentacja bezpośrednich oddziaływań wychowawczych społecznych kuratorów sądowych „Lubelski Rocznik Pedagogiczny”*, t. 35, z. 2.
- [31] *Wykonywanie obowiązków przez kuratorów sądowych – Raport NIK*, Nr ewid. 20/2018/P/17/106/LWR, Warszawa 2018.

Akty prawne

- [32] Ustawa z dnia 27 lipca 2001 o kuratorach sądowych, Dz.U. 2001 Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.
- [33] Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. 1997 Nr 90, poz. 557 późn. zm., rozdział XI Prawa i obowiązki kuratora sądowego, wykonywanie dozoru, warunkowego umorzenia postępowania i warunkowego zawieszenia wykonania kary, art. 169–176

Maciej Muskata

Adam Mickiewicz University, Poznań [muskata@amu.edu.pl]

From “Working with the Individual” to “Managing the Individual” in the area of court guardianship

Abstract: The court guardianship, which has been operating in our country for a hundred years, took on different forms. Its forms of work, depending on the tasks assigned to it, were changing, evolving. In this article, the author shows the change which has been made over the last years, i.e. abandoning the work with an individual in favor of management of an individual. He wonders about the sense of this type of solutions, questioning their effectiveness and postulating the necessity of building an effective guardianship primarily on relations based on empirically verified theoretical assumptions.

Keywords: Guardianship, case work, case management, relations, GLM.

The increase in crime observed in our country as a result of social and political changes, additionally “dramatized” by the mass media, causes a constant increase in the sense of anxiety¹. The society, due to the inability of the modern state to deal with this phenomenon, loses confidence in the authorities responsible for solving this problem. “So they began to follow new rules that give direction to changes in criminal policy. Provision of effective protection of the public against

.....

¹ Interestingly, the level of anxiety in a given society is often independent of the current level of crime. Poland can be the example, in which the sense of anxiety is much higher than in countries with higher level of crime. On this subject, see, among others: Siemaszko, Gruszczyńska, Marczewski 2003.

threats to its safety becomes the main task. The personality of the offender and their powers are taken into account only to the extent required by fundamental human rights, but the most important thing is to „make them harmless”, to deprive them of the possibility of posing a threat [...], which corresponds at the same time to the retributive justice, and thus to the social demand of retaliation with punishment” (Poklewski-Koziełł 2002, p. 85). And even though D. Garland focuses on the analysis of the culture of criminal control and the criminal justice system in the United Kingdom and the United States, some tendencies can be seen already marking their presence also in other countries, including Poland.

The currently dominant neoclassical paradigm in criminology and criminal policy manifests itself in a return to the idea of classical criminal law, where the perpetrator of a criminal act is responsible for their actions and the reactions of criminal law are proportional to the seriousness of the act and the degree of fault (Błachut, Gaberle, Krajewski 1999, p. 55). The legal responses are retributive in nature and are focused not so much on the perpetrator themselves, as indicated by the above quoted D. Garland, but on the protection of society, that is, on general prevention. Social rehabilitation is becoming not an end, but a means to an end, and one of many means at that (apart from, among others, deterring or preventing), an unnecessary and far too costly means to be applied to everyone (Stańdo-Kawecka 2010, p. 891–907).

As a consequence of the changes in thinking about the offender, as well as about punishment and ways of carrying it out, which have taken place over the last decades, it was necessary to develop new mechanisms for preventing crime and recidivism, in which the probation has found its prominent place.

The institution of guardianship in literature, as it is commonly understood, is identified with probation. This one in turn describes the perpetrator of a crime at large remaining under the supervision of another person – a probation officer – for a certain time. The idea of probation was secondary to practice and grew in Anglo-Saxon countries, but historically it developed in two models described in the literature; the Anglo-Saxon (English-American) and the Franco-Belgian (Kusztal 2006, p. 11–20). “These models, in addition to the significant difference related to the specificity of the *common law* system, where practice overtakes the regulations and continental laws, where (legal) institutions only exist after the entry into force of the relevant legal standards, have some common features. These models are mainly based on the work of a highly specialized professional probation officer, operating within the group of social workers. Probation officers are institutionally independent from the judiciary, although their work focuses, among others, on providing judicial assistance. Within the work of probation officers with the ward themselves and their families, school or professional environment, educational and therapeutic elements dominate” (Kusztal 2006, p. 11–20).

In the Polish criminal law system there are many probational measures (see e.g. Kusztal, Muskała 2018). However, it is worth noting that – despite

a noticeable change (cf. Judicial statistics – Final judgments of adults in 2013–2017, 2019) – adjudicating many such measures without a reliable diagnosis and with such poor resources – including human resources (the number of professional probation officers is just over 5000, of which less than 3,130 employees are in the penal division, supported by less than 12,000 guardians (Report of NIK (Supreme Audit Office), Reg. no. 20/2018/P/17/106/LWR 2018)), must lead to numerous cases with an unsuccessful ending. Summary of all judgments related to the broadly understood probation (first of all, the exercise of supervision in the case of conditional release, suspension or remission of a penalty, the execution of the penalty of restriction of liberty and socially useful work imposed on the basis of Article 45 of the Executive Penal Code, as well as the exercise of electronic tagging) shows that over 1% of the country's population is covered by some probation measure, which places our country among the infamous European leaders.

Incidentally, it is worth adding that the use of such measures (especially the use of electronic tagging) generates additional effects known as *net-widening*². This concept refers to the increase in the number of people in contact with the justice system and is defined as an unintended result of the use of new practices (Richard 2010, p. 113). The research quoted by T.G. Blomberg and his colleagues show that *net-widening* can reach from 10% to 50% (Blomberg, Heald, Ezell 1986, p. 59). The sanctions, which were intended, among others, to reduce the size of the prison population, by applying them to perpetrators of minor crimes who, in the absence of such measures in the range of penalties available to the courts, would have received short prison sentences of several months, unfortunately, did not meet these expectations. Perpetrators of minor crimes continue to go to prison for short-term sentences, while those who would otherwise remain outside the influence of the judicial authorities are subject to probation measures, as is the case with electronic tagging. As P. Moczydłowski notes in his work on electronic tagging, the application of this measure may increase the scope of social control, and moreover, "the problem lies not only in the fact that a new penalty measure is being introduced, which may lead to an increase in the population of convicts, but also in the fact that the punishment itself may turn out to be more severe" (Moczydłowski 2006, p. 42; cf. Clear, Cole 2003, p. 218–219). This last point in particular shows that *net-widening* can take place at any stage of contact with justice. This is in line with the much expanded definition of the discussed phenomenon proposed by J. Austin and B. Krisberg, also including *wider*, *stronger* and *different* networks in its area. This means an increase in the

.....
² In the few Polish studies in which this issue appears, the term is usually quoted in its original wording without any attempts at translation, see for example Utrat-Milecki 2006, or is translated into "rozszerzanie sieci" or "ekspansja sieci", see Moczydłowski 2006; Barczykowska 2012, p. 87–100; Kuształ 2011.

duration or intensity of penal interventions, as well as the creation of new entities (institutions, agencies) to which supervision and enforcement of sentences are delegated (Richard 2010). It should be emphasized that when analyzing the literature on the issue of *net-widening*, one can find arguments showing at least potentially positive consequences of this phenomenon. It is suggested that such widening of the network could help to draw the attention of the community, the local community, to the so far unnoticed and unresolved social problems, such as domestic violence and abuse of psychoactive substances. In the latter case, *net-widening* is intended to help health services and institutions responsible for prevention and treatment to reach out to people using drugs.

The probation officer as well as guardian “performs tasks mainly for the court, and treating guardianship as probation is not only misleading, but because of the low effectiveness of the tasks it performs in the fight against crime, it even hinders the adaptation of the idea of probation in Polish society” (Pelewicz 2017, p. 135). It is difficult to point out in this short study the similarities and differences in the meaning of guardianship and probation, but the need to emphasize the diversity of these concepts should definitely be stressed. In the literature, especially in the field of social rehabilitation pedagogy, often these terms are used interchangeably, which sometimes does not allow for maintaining the clarity of the argument and generates further substantive errors. As P. Moczydłowski states in turn, the probation officer acts mainly as an assistant of the judge, which requires special emphasis, “because without understanding this phenomenon it is impossible to understand the enormous amount of bureaucratic work that probation officers do to serve the courts – without any visible effects, except for the full realization of the court’s need of documentation” (Moczydłowski 2006, p. 103). As a result, the implementation of social rehabilitation and educational tasks of the probation officer “is only possible on the basis of a bureaucratic settlement of the case and no in-depth research is needed to realize the impossibility of their reliable performance” (Moczydłowski 2006, p. 134). In turn, according to R. Pelewicz, “such stratification and subjective duplication of activities in the area of supervision over the execution of imprisonment in the system of electronic tagging (punitive and security measures executed in this system) is deprived of rational axiological and organizational justification” (Pelewicz 2017, p. 135).

Currently, the process of reintegration of convicts into the local environment is becoming the most important aspect of probation activity. And although the atmosphere around the probation has not always been favorable, its current significance is based on the following premises: “1) not all crimes are serious enough and their perpetrators demoralized enough to be punishable by custodial sentence as part of the care for public safety, 2) almost all people return to society after serving their prison sentences, and nowadays nobody doubts the negative consequences of penal isolation, which are also manifested by the massive problems in the process of social readaptation, understood as taking up pro-social roles

again, 3) control of the perpetrators of crimes is much more effective than leaving them on their own" (Barczykowska, Dzierżyńska-Breś, Muskała 2015, p. 175).

In the 20th century, it was widely accepted that the relation in the guardianship was the key to its effectiveness. It was important to focus on the personal relationship between probation officers and individual offenders and to believe in the personal influence of the court employee on the wards. *Casework* was the probation officer's main instrument. However, since the turn of the century, many studies have started to shift both thinking and practice in a different direction, referred to as *case management*. This is related with the paradigm shift in thinking about the possibilities of social rehabilitation influences. It is the result of the achievements of Canadian researchers including D.A. Andrews and J. Bonta and the *what works* movement, the main ideas of which come down to risk assessment and the search for crime-inducing factors leading to criminal behavior.

And although the concept of social rehabilitation has survived, despite all odds, adapting to the three dominant discourses of the modern penal system, the tension between the findings of *evidence-based practice* (see Muskała 2016, p. 89 et seq.), and managerialism gaining the increasing importance on the grounds of court guardianship is serious and real. These three discourses are utilitarianism, managerialism and punitive approach respectively. Utilitarian narratives highlight the overall benefits of crime reduction, which are the result of effective social rehabilitation; punitive approach seeks to satisfy the social desire for severe punishment, while managerialism seeks profitability and predictable risk control.

Over the last few years, also in Poland, court guardianship has been increasingly described in the *case management* discourse. This management of the individual is increasingly evident in the "directives" of the work and practice of the probation officer³, a clear example of which in Polish law are the levels of risk of recidivism which the probation officer is responsible for assessing.

.....

³ In view of the many areas of the probation officer's activity described above and the increasingly specialized tasks, the question about the possibility of good preparation of the probation officer for work becomes more and more "urgent", as the change from a *case work* model to a *case management* model has become a fact. It seems that the "pedagogical arm of justice" is being replaced by an "organizational" arm – the quicker and more efficient the better. M. Heine and V. Będkowska-Heine took into consideration the problem of the adequacy of the current system of education of special educators (including social rehabilitation educators) to the educational and pedagogical tasks facing them (Heine, Będkowska-Heine 2010, p. 25-37). The competence model of cultivation that currently dominates in education assumes that the effect of education and professional preparation is precisely a package of personal, cognitive and behaviorally observed attitudes to work in a specific area of activity (Sajdak A., (elaboration) Division of educational strategy based on the work of B. Joyce, E. Calhoun, D. Hopkins and D. Gołębiak, materials available to the author)). Guardianship (for families and adults) may be only one of the areas of professional activity of a social rehabilitation pedagogue, but competence to work with socially maladjusted people is necessary especially in this area. It can be assumed that the acquisition of competences takes place in the process of "apprenticeship", for example during internships or legal apprenticeship, although the question of the welfare of the wards or supervisors remains open. (Heine, Będkowska-Heine 2010).

This requirement was introduced by the Regulation of the Minister of Justice of 26 February 2013 on the manner of performance of duties and powers by the probation officers in executive penal matters. Then, in almost unchanged form, it was incorporated into the Executive Penal Code (Article 169b) (Act of 6 June 1997 – Executive Penal Code, Journal of Laws of 1997 no. 90 item 557 as amended). However, as B. Stańdo-Kawecka shows in her insightful analysis, references to the theoretical assumptions of the what works movement and the R-N-R concept that emerges from it (from the three fundamental principles of *risk*, *need* and *responsivity*) are not entirely consistent and the criteria for assigning to individual risk groups are at least doubtful. As she notes, “The mere introduction of the division of perpetrators placed under guardianship into three groups of recidivism risk based on arbitrary, rigid and controversial grounds [...] [without M.M.] equipping probation bodies with empirically proven, reliable, structured tools for assessing the risk of recidivism and providing a base of programs aimed at changing dynamic risk factors [...] has rather little to do with building a risk management-oriented probation service in the sense of modern European standards’ (Stańdo-Kawecka 2014, p. 35–36).

It seems, however, that sometimes going down this road can be very risky. Solutions referring to the paradigm of risk estimation and management of an individual on the basis of probation sometimes take quite controversial forms. In the United States, in the case of people classified in the low-risk group, it can be said, according to the findings of the creators of the R-N-R concept, that in this case the undertaken social rehabilitation activities do not reduce the level of return to crime (Andrews, Bonta 2006), in principle, the contact with the probationer was abandoned and replaced by a report submitted in the so-called *kiosk supervision*. It is an automated electronic reporting system, the task of which – according to the authors’ assumptions – is to reduce the need for a low-risk offender to meet with the probation officer. The report is submitted in a device resembling an ATM which, after biometric identification (hand or fingerprint) – as it was specified in one of the studies – prompts the person to answer a few questions about issues which are usually discussed with the probation officer. Some of the devices allow for the payment of various fees or fines or randomly select people for drug testing (more broadly: Bauer and others. 2015; Jesse, Halberstadt 2011).

However, pedagogical literature still “calls” for reflection on the rightness of returning to traditional methods of guardianship work: “A probation officer who respects the *case work* principles in their work with the wards can effectively resolve perceived conflicts between the requirements of social control and influences consisting in education, can balance the right to subjectivity and autonomy of the supervised person with the power and formal authority given to them by the court, and can finally combine the caring supervision resulting from the ordered probation measure with social rehabilitation influences stimulating

the constructive functioning of the ward in the social environment" (Węgliński 2016, p. 57).

More and more studies indicate that both the quality and consistency of the relationship between offenders and their probation officers are key to successful practice both from the perspective of the criminal, in terms of promoting motivation, and of the society (or system) within the scope of successful social readaptation (Rex 1999, p. 366–383; Beaumont, Caddick, Hare-Duke 2001; Dowden, Andrews 2004, p. 203–214).

This relationship is formed in the process, so it requires time for the diagnosis of the ward, and then for consistent implementation of the plan – a program of individual social rehabilitation actions. So how can you optimize the probation officer's work?

As R. Opora states, "it is worth to look at the idea of working with an individual case in a slightly different way and emphasize the importance of individual influences, in which the relationship between the educator and the ward plays a central role. Literature discussing the creation of an effective relationship at work with an individual case highlights the importance of empathy, respect, positive interest in a person, a skillful approach to achieving goals, honesty, being specific and predictable" (Resistance 2013, p. 75). "Being in a relationship" requires, above all, time to build and maintain it, which is not helped by the excessive workload of probation officers, which has been discussed in the literature for years. "If, however, the legislator assumes a significant increase in the adjudication of freedom instruments of criminal law reaction to a committed criminal act and requires the effective performance of probation tasks and educational activities, as well as continuous monitoring of the process of social rehabilitation of the convicted person, then the productive and thus effective implementation of the objectives of electronic tagging requires entrusting probation officers with even greater normative trust and extending the scope of decision-making powers in the course of execution of sentences, while at the same time minimizing the interference of courts and judges (court registrars) in these proceedings" (Pelewicz 2017, p. 136). Thus, it is widely postulated that "probation officers should be relieved of tasks and activities of a legal, administrative or organizational nature, in order to expose and focus (keep) their activity on the tasks of a probational, educational and social rehabilitation nature. As it is defined in the Act of 27 July 2001 on probation officers (Journal of Laws of 2001 No. 98, item 1071, as amended), specifying in Article 1, the nature of the tasks of professional probation officers is educational and socializing, diagnostic, preventive and controlling" (Pelewicz 2017, p. 136).

Theoretical considerations constitute an aid to these views. It is about the concept called the Good Lives Model (Ward, Maruna 2007) which is gaining more and more recognition in the disciplines dealing with changing criminal behavior. This latest theory by T. Ward, although drawing strongly on the R-N-R model,

expands it with elements of positive psychology, referring to the resources and needs of the individual themselves.

In the literature in the field of social rehabilitation pedagogy in the context of the practice of supervision over the sentenced person/ward, the roles and tasks of persons responsible for the social rehabilitation process are defined by three models: counselor – where the probation officer can motivate the probationer, educator/pedagogue – where they help to accumulate, develop and implement human capital and advocate (ally) – able to develop and, above all, use social capital (Farral, McNeill 2010, p. 214) – it should be added, legal, positive social capital (Barczykowska 2011), which in the case of criminals is often destroyed. If they cannot perform all these functions on their own, they must be able to help the former/the perpetrator to access them.

Today, unfortunately, probation officers are moving further and further away from these roles in their activities. Their activities are mainly focused on elements of control. The role they play is much closer to a guard than any of the above.

References

- [1] Andrews D., Bonta J., 2006, *The Psychology of Criminal Conduct*, Cincinnati.
- [2] Barczykowska A., 2012, *Kary pośrednie jako narzędzie inkluzji społecznej (na przykładzie amerykańskiego systemu resocjalizacji)*, „Studia Edukacyjne”, no. 19, p. 87–100.
- [3] Barczykowska A., S. Dzierżyńska-Breś, M. Muskała, 2015, *Systemy oddziaływań resocjalizacyjnych Anglii i Stanów Zjednoczonych*, Poznań.
- [4] Barczykowska A., 2011, *Kapitał społeczny a zjawiska patologii społecznej w wielkim mieście*, Kraków.
- [5] Bauer E. L., Hagen C.A., Greene A.D., Crosse S., Harmon M.A., Claus R.E., 2015, *Kiosk Supervision: A Guidebook for Community Corrections Professionals*, Rockville.
- [6] Beaumont, B. Caddick, H. Hare-Duke, 2001, *Meeting Offenders' Needs: A Summary Report on the Meeting Assessed Needs Evaluation*, Report for the National Probation Service, Home Office, Nottingham.
- [7] Blomberg T.G., Heald G.R., Ezell M., 1986, *Diversion and Net Widening: A Cost-Savings Assessment*, „Evaluation Review”, 10(1).
- [8] Błachut J., Gaberle A., Krajewski K., 1999, *Kryminologia*, Gdańsk.
- [9] Clear T.R., Cole G.F., 2003, *American Correction*, Belmont.
- [10] Dowden, D.A. Andrews, 2004, *The Importance of Staff Practice in Delivering Effective Correctional Treatment: A Meta-Analytic Review of Core Correctional Practice*, „International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology”, 48(2).
- [11] Farral S., McNeill F., 2010, *Desistance Research and Criminal Justice Social Work*, [in:] M. Herzog-Evans (ed.), *Transnational Criminology Manual*, Part 3, Wolf Legal Publishers.
- [12] Heine M., Będkowska-Heine V., 2010, *Kompetencje do pracy w zawodzie kuratora sądowego i ich nabywanie w procesie kształcenia akademickiego*, [in:] *Powinności i kompetencje w wychowaniu osób niedostosowanych społecznie*, (ed.) A. Węgliński, A. Lewicka, Z. Bartkiewicz, Lublin.

- [13] Jesse J., Halberstadt R., 2011, *Kiosk Supervision for the District of Columbia*, Washington.
- [14] Kuształ J., 2011, *Dziecko niedostosowane społecznie wobec instytucji pomocowych*, [in:] *Tożsamość osobowa dewiantów a ich reintegracja społeczna*, (ed.), A. Kieszkowska, Kraków.
- [15] Kuształ J., Muskała M., 2018, *Kurator sądowy wobec nowych zadań i zmian w systemie resocjalizacji*, „*Studia Pedagogica Ignatiana*”, 21(1).
- [16] Kuształ J., 2006, *Prawne podstawy kurateli sądowej*, [in:] *Współczesna kuratela sądowa*, (ed.) B. Zinkiewicz, Mysłowice.
- [17] Moczydłowski P., 2006, *Przestępca na uwięzi. Elektroniczny monitoring sprawców przestępstw*, Warszawa.
- [18] Muskała M., 2016, *„Odstąpienie od przestępczości” w teorii i praktyce resocjalizacyjnej*, Poznań.
- [19] Opora R., 2013, *Sposoby pomiaru efektywności resocjalizacyjnej*, [in:] *Profilaktyka i probacja w środowisku lokalnym*, (ed.) B. Urban, M. Konopczyński, Kraków.
- [20] Pelewicz R., 2017, *Czynniki normatywne utrudniające efektywne stosowanie instrumentów reakcji karnej w systemie dozoru elektronicznego na tle ostatnich nowelizacji*, „*Przegląd Więziennictwa Polskiego*”, 95.
- [21] Poklewski-Kozieł K., 2002, [review of the book:] *Garland D., The Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society*, Chicago 2001, „*Państwo i Prawo*”, 12.
- [22] Rex S., 1999, *Desistance from Offending: Experiences of Probation*, „*The Howard Journal of Criminal Justice*”, Vol. 38(4).
- [23] Richard J., 2010, *Net-Widening and the Diversion of Young People from Court: A Longitudinal Analysis with Implications for Restorative Justice*, „*Australian & New Zealand Journal of Criminology*”, Vol. 43(1).
- [24] Siemaszko A., B. Gruszczyńska, M. Marczewski 2003, *Atlas przestępczości w Polsce 3*, Warszawa.
- [25] Stańdo-Kawecka B., 2010, *Ruch What works i „nowa resocjalizacja” – nowa perspektywa w polityce karnej?*, [in:] *Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej*, (ed.) V. Konarska-Wrzošek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz, Warszawa.
- [26] Stańdo-Kawecka B., 2014, *Wybrane problemy profesjonalizacji organów probacyjnych i klasyfikacji sprawców oddanych pod dozór do grup ryzyka*, „*Nowe Kodyfikacje Karne*”, 33.
- [27] *Judicial statistics – Final judgments of adults in 2013–2017 (as well as judgments of the first instance courts in 2018)*, Edition III, Department of Strategy and European Funds, Warsaw 2019.
- [28] Utrat-Milecki J., 2006, *Podstawy penologii. Teoria kary*, Warszawa.
- [29] Ward T., Maruna S., *Rehabilitation: Beyond the Risk Paradigm*, London–New York 2007.
- [30] Węgliński A., 2016, *Autoprezentacja bezpośrednich oddziaływań wychowawczych społecznych kuratorów sądowych* „*Lubelski Rocznik Pedagogiczny*”, 35, 2.
- [31] *Performance of duties by probation officers – NIK (Supreme Audit Office) Report*, Reg. no. 20/2018/P/17/106/LWR, Warszawa 2018.

Law and regulations

- [32] The Act of July 27, 2001 on probation officers, Journal of Laws no. 98 item 1071, as amended
- [33] The Act of 6 June 1997 – Executive Penal Code, Journal of Laws of 1997 No. 90 item 557 as amended, Chapter XI The rights and obligations of the probation officer, the exercise of supervision, conditional discontinuance of proceedings and conditional suspension of penalty, Articles 169–176.